

LETO
2JESENICE-
FUŽINE

TOVARNIŠKI

VESTNIK

KRAJSKE
INDUSTRIJSKE
DRUŽBE

Zgradimo trden temelj naši podjetnosti — izvajanja tehn. ravnatelja g. dr. ing. Klinarja o prilika naše industrije ter o nujnih ukrepih za bodočnost.

Dne 28. oktobra se je vršil pod predsedstvom ravnatelja gosp. dr. ing. Klinarja sestanek s predstavniki vseh delavskih organizacij in s predstavništvom starešinstva delavskih zaupnikov. Ta sestanek je imel namen neposrednega, odkritega razgovora med predstavniki podjetja in delavstva o vseh tekočih zadevah, zlasti pa še o nujnih organizatoričnih ukrepih, ki so potrebni v očigled priliki na železarskem trgu in v očigled dejstva, da je veliko investicijsko delo KID domala zaključeno in je zato potrebno ves potek dela izpeljati na normalni stalni tir.

Gosp. ravnatelj dr. ing. Klinar je iskreno in odkrito očrtal današnji položaj in je poudaril, da se v času, ko prevzema tehnično vodstvo podjetja, v polni meri zaveda odgovornosti, ki jo prevzema na eni strani napram gorenjskemu delavstvu in vsej pokrajini, ki je tako tesno povezana s prosperiteto podjetja, ter na drugi strani napram lastnikom. Zaveda se težkoč, ki jih je takoj opazil, čim je pogledal po obratih ter ugotovil poznano dejstvo, da so se vsa zadnja leta vsi dobički izključno investirali v nove obrate in da še to zdaleka ni zadostovalo, da se podjetje mimo tega ni ustrašilo najeti še visokih posojil. Poudaril je znano činjenico, da se vsa zadnja leta niso izplačevale nikake dividende. Kot manj znano pa je omenil težko okolnost malenkostnega dobička, ki leži danes še v prodajni ceni, ki pa more pod pritiskom zunanjih vplivov morda že jutri splahneti na nič. Edini možni zaključek iz tega je:

do skrajnosti poceniti produkcijo, da se tako izognemo večnim nevarnostim, delati v izgubo že pri malenkostnih zunanjih vplivih.

V času investicijskih del in v času hitrega porasta konjunktúre je, kakor že večkrat omenjeno, porastel delavski stalež za ca. 1300 novih delavcev. Ako se hočemo sedaj prilagoditi novim razmeram, moramo stalež uravnati na zmanj-

šane potrebe in ga prikrojiti ekonomiji produkcije. Odkrito in iskreno je gosp. ravnatelj pozval predstavnike delavstva, da naj skušajo pravilno razumeti naloge, ki jih nalagajo današnje potrebe in da naj te naloge in potrebe tudi prav tolmačijo vsemu delavstvu — to je: redukcije so neizbežne.

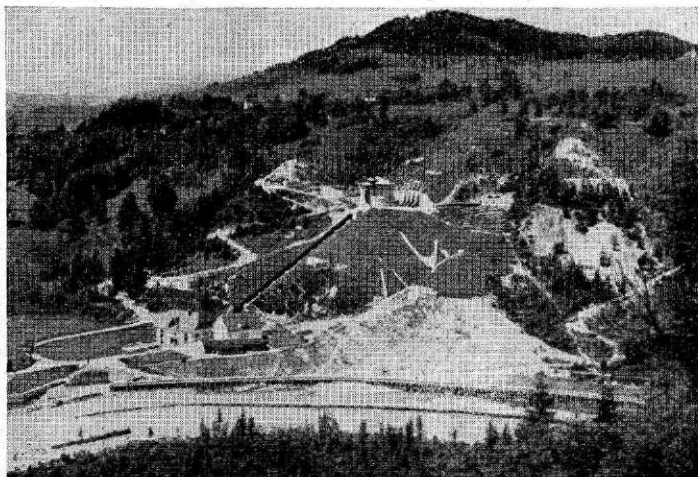
To naj delavstvo dobronamerno razume in upošteva, ako hočemo podjetje ohraniti in ga postaviti na trdno in solidno ter trajno podlago. Skušalo se bo redukcije izvesti postopno, jih pred zimo omiliti do skrajnih možnosti. Upoštevali se bodo socialni oziri in se bo prehodno skušalo najti zaposlitve izven produkcijskih obratov s tem, da se mora stalež postopoma zmanjšati do one meje, ki jo bo mogoče smatrati za stalno in prilagojeno potrebam.

Posebno je gosp. ravnatelj poudarjal stalni stalež, katerega je obljubil potem držati nedotaknjene pod vsakimi okolnostmi. Zlasti zanimiva so bila ravnateljeva izvajanja, ko je poudaril, da vidi posebno nalogo svojega dela v tem, da bo pravilno ter novim modernim po-

trebam odgovarjajoče vzgojil slovenskega železarskega delavca. Ni prikrival dejstva, da je treba v tovarni marsikaj izboljšati. Stavlja si za nalogo, da bo postopoma ter čim bodo to razmere dopuščale pristopil k izboljšanju naprav, ki služijo varnosti pri delu ter čistoti in zdravju sodelavcev. Posebno važnost je gospod ravnatelj polagal na čistoto, tako za posameznika kot za tovarniške delovne prostore. Pozval je sodelavce, naj mu dobronamerno pustijo časa eno leto, da bo mogel izvesti svoje organizacijske ukrepe v korist vseh.

Sporazumno s predlogi delavskih predstavnikov so bila na tem sestanku rešena tudi vprašanja, ki se tičejo delovnega časa, donajanja jedil in južnanja. Pri tem se je ponovno izkazalo, da je bil ukrep, o katerem se je toliko pisarilo zlasti od strani onih, ki razmer ne poznajo, zamišljen baš v korist delavstva in da se morejo taki ukrepi z odkrito in neposredno besedo med delavstvom in KID brez zunaj stoječih neinformiranih posredovalcev pravično rešiti v obojestransko korist.

Žile
industrijske
delavnosti
segajo daleč
v okolico

Dipl. tehn. D. Cerar:

Splošno o plavžarstvu

Foto: SS

Ako hočemo, da se podrobneje seznanimo s procesi za pridobivanje surovega železa, je potrebno, da si pojasnimo osnovne pojme, ki nam nudijo potrebno osnovo za nadaljnje razumevanje.

Izmed vseh metalurških naprav je po svoji značilnosti in po gospodarskem efektu najvažnejša visoka peč ali plavž. Pri presoji plavžnega obratovanja se moramo ozirati na številne faktorje ter si predvsem ogledati snovi, ki so za topljenje potrebne, ter produkte, ki jih iz plavža pridobivamo. Plavž lahko obravnavamo iz dveh vidikov.

a) Plavž kot proizvajalec plinske energije.

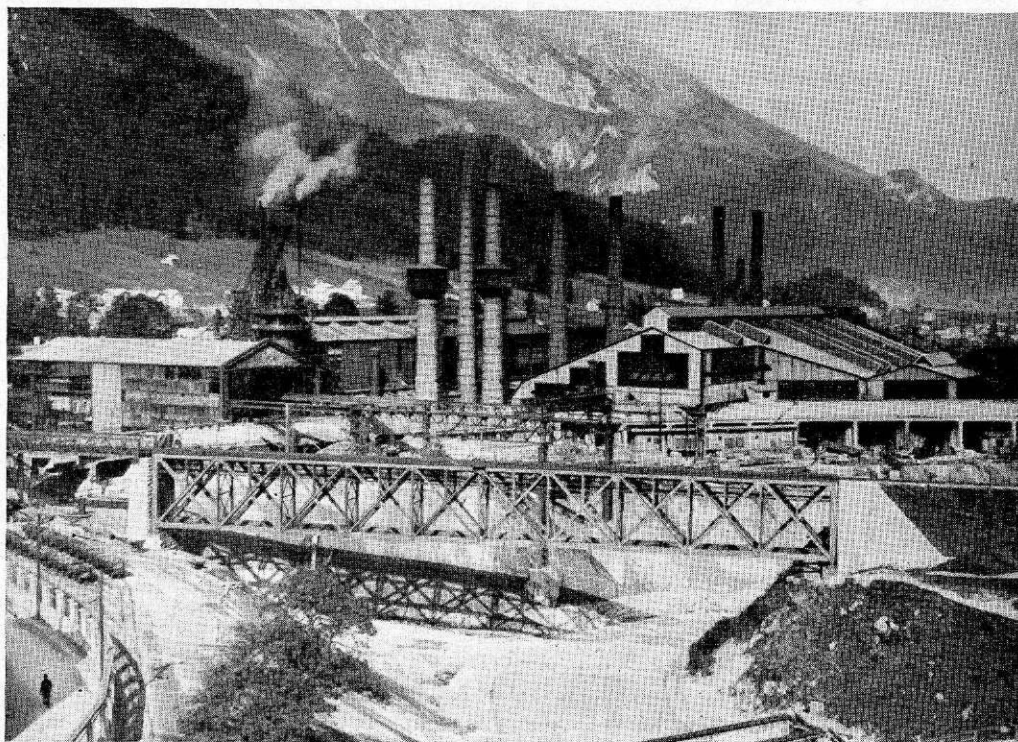
b) Plavž kot metalurški objekt.

V prvem primeru vpihavamo skozi zračne šobe segret zrak. Na vrhu plavža pa vsipamo snovi, potrebne za topljenje. Dočim se gibljejo vsipne snovi od vrha in se s tekočim železom in žlindro odstranjujejo spodaj, se obratno vpihani zrak giblje z ostalimi plini skozi 15–30 m visok vsipni steber. Izstopa na vrhu plavža ter se odvaja kot plavžni plin.

Njegova kemijska sestava je v glavnem slična sestavi generatorskega plina, in je sledeča (povprečne vrednosti):

Dušik	(N ₂)	= 55 — 63 %
Ogljikov dvokis	(CO ₂)	= 6 — 12 %
Ogljikov okis	(CO)	= 20 — 30 %
Vodik	(H ₂)	= 1 — 6 %
Metan	(CH ₄)	= 0,5 — 1 %

Kalorična vrednost 850–1100 kalorij. Dnevna produkcija našega plavža znaša nekaj nad pol milijona kubičnih metrov plina. Tako gledan plavž je pač ogromen proizvajalec plinske energije.

V skrbi za sedanost in bodočnost so po žrtvah in v ljubezni do dela zrasle lope modernih jeseniških železaren.

Ako pa izhajamo pri presoji plavža iz metalurgičnega stališča, tedaj je plavž v glavnem naprava za redukcijo železa iz rude. V plavžu se nahaja ruda skupno z gotovo množino goriva, in sicer iz dveh vzrokov.

1. Da gorivo odzame rudam, ki v glavnem vsebujejo metalne okside, ves kisik.

2. Da dobimo potrebno toploto za razdelitev nastalega grodlja in žlindre.

Dovedene snovi lahko delimo na 4 grupe:

1. gorivo
2. rude
3. dodatki

(te dovajamo na vrhu plavža),

4. pregreti zrak (dovajamo skozi šobe). Enako pa se razdele odvedene snovi:

1. surovo železo ali grodelj
2. žlindra

(se odvaja spodaj),

3. plavžni plin
4. prah ali poletina

(se odvaja zgoraj).

Oglejmo si sedaj nekoliko podrobneje posamezne snovi.

Gorivo

Kot gorivo se uporablja lesno oglje in koks. Lesno oglje je zelo cenjeno zaradi tega, ker ne vsebuje žvepla in ima zelo malo fosforja. Sestoji iz 85–87 % ogljika (C), 2–3 % pepela, 3–6 % hlapljivih snovi, 6–8 % vlage (H₂O) in absorbiranih plinov. Za 1 m³ oglja s povprečno težo 125–200 kg je potrebno približno 1000 kg lesa. Oglje se rabi kot gorivo le pri malih plavžih. Pri velikih zaradi premajhne odpornosti ne pride v poštev, ker bi se spričo velikega pritiska, ki ga povzroča steber rude v peči, zdrobilo in onemogočilo prehod pregretega zraka. Običajno pa se uporablja kot gorivo destilacijski produkt črnega premoga, ki se imenuje koks. Iz 1000 kg črnega premoga dobimo pri destilaciji ca. 750 kg koksa, 20 kg katrana, 12 kg žveplenokislega amoniaka, 8 kg bencola in okroglo 300 m³ koksovega plina s 3500–5000 kalorij/m³. Ta plin se koristno uporablja v industriji za kurilne svrhe.

Gorenjski kovinarji, plavžarji in oglarji — možje prejšnjega rodu, ki je ohranjeval kovinarsko delo, ga izročil nam, da ob njem živimo in ga izpolnjenega izročimo našim potomcem. Med njimi pokojni ing. I. H a i s e r.

Dober koks je srebrnosive barve s kovinskim sijajem, veliko trdote in kovinskega zvoka. Njegova povprečna sestava je:

- 80—87 % ogljika (C),
- 6—12 % pepela,
- 2—3 % plinskih sestavin,
- 3—10 % vlage.

Kurilna vrednost se z ozirom na množino pepela in vlage giblje v mejah 7000 do 8000 kalorij/kg. Kubični meter koksa tehta 420—550 kg prostorninske teže. Specifična teža je 1,2—2. Njegova trdnost pa znaša 80—150 kg/cm². Z ozirom na število in velikost posameznih por — luknjic — in z ozirom na debelino sten, ki tvorijo pore, razlikujemo porozni (lahek), plavžni in gosti (težak) livarski koks.

Ruda

Po večini dobivamo vse železo danes iz rud. Pod železno rudo razumemo v plavžarstvu one kamenine, ki so bogate na železu ter nimajo škodljivih primesi v takšni meri, da bi kvarno vplivale na kvaliteto grodlja.

Z ozirom na kemijsko sestavo železa v rudah, po kamenju, med katerim se ruda nahaja, ter po zunanosti rud, razlikujemo razne vrste rud. Ker se nahaja železo v nekaterih rudah v taki kemijski sestavi in ima toliko škodljivih snovi (v glavnem žvepla in arzena), da ne moremo izdelati železa neposredno iz dotične vrste rude, moramo nekatere rude najprej pražiti, da dobi ruda primerno kemijsko sestavo železa. Praženje rude vršimo v posebnih pečeh. Ako je ruda bogata na žvepljenih spojinah, tedaj izdelujemo pri tem tudi žvepleno kislino (H₂SO₄).

Železo pridobivamo iz rud z razkisanjem (ali redukcijo). Pri praženju rude močno razgrevamo, vendar ne tako visoko, da bi se talile.

skozi drobilno pripravo, tako zvali »drobilec«, ki zdrobi večje skorje praženca na primerne kose. Od tu prehaja praženec po vzdolžnem in prečnem tresilnem žlebu v silos, kjer se zbira zaloga ali pa se z elevatorjem prenaša v torbe. Vsipni voz odvzema tu praženec, ki prehaja po poševnem dvigalu v plavž. Ker imamo rude, ki so zelo čiste, pražimo zato samo drobno rudo. To pa zato, ker drobna ruda v vsipu otežkoča ali celo onemogoča prehod zraka in s tem normalno obratovanje visoke peči. — Med važnejše rude prištevamo magnetovec (magnetit), jeklenec (siderit), rusi železovec (hematit) in rjavi železovec (limonit).

V magnetovcu (s 40—70 % Fe) se železo nahaja v obliki železnega oksidul-oksida (FeO.Fe₂O₃) in je magnetičen. Bogate zaloge so v Rusiji in Skandinaviji. V jeklencu se nahaja železo v obliki železnega ogljiko-kislega oksidula (FeO.CO₂) in vsebuje 30—50 % Fe. Z ozirom na uporabo za jekleni grodelj, ker vsebuje več ali manj mangana, imenujemo to rudo jeklenec. Te rude moramo pred uporabo pražiti, da se izloči ogljikova kislina, in obogati s tem ruda. Nahajališča jeklenca so pri nas v Ljubiji in Varešu. V bivši Avstriji je veliko nahajališče v Erzbergu, ki je tvorilo osnovo za vso železarsko industrijo države.

V rusih železovcih, ki so rdeče barve, se nahaja železo v obliki žel. oksida (Fe₂O₃) in v množinah 30—70 % Fe. Tu sem prištevamo še železni lišč, ki se svetijo kot grafit. Te rude pražimo le tedaj, če vsebujejo žveplo. Bogata ležišča hematita imamo v Bosni (Vareš). Rjavi železovci, ki imajo rjavo barvo, vsebujejo železo v obliki železnega oksidul-hidrata (2 Fe₂O₃ · 3 H₂O). Pražimo jih, da odstranimo vodo in eventualno žveplo, vendar ne vselej.

Pregled rud, ki se uporabljajo v našem plavžu

	SiO ₂	Al ₂ O ₃	CaO	MgO	Fe ₂ O ₃	Fe	Mn	P	S	FeO
Ljubija	9.56	3.10			74.43	52.10	1.90	0.03		
Vojnič	12.34	4.02			70.61	49.43	0.85	0.06		
Rasavci	11.00	1.23			72.47	50.72	2.20	0.17		
Tomašica	9.70	6.31	sled		67.76	47.43	2.70	0.08		
Praženec	13.40	6.53	0.25	sled	51.48	51.90	5.69	0.06	sled	19.12
Vojnič-mangan	9.43	2.73	11.78	1.91	20.40	14.28	22.83	0.45	0.03	

Naša pražilna peč je sestava Dwight-Lloyd za kontinuirno obratovanje s potujočo rešetko. Na rešetke vsipamo najprej tanko plast drobnega praženca, ki naj varuje rešetke pred zgorevanjem. Na to plast vsipamo zmes zdrobljenega koksa, zdrobljene rude, šlake, poletine, skupno v debelini 12—15 cm. V vžigalni komori zgoreva plavžni plin ob prisotnosti zračnega kisika ter daje potrebno toploto za vžiganje. Spodaj pod rešetko so nameščeni sesalni nastavki, ki so v zvezi z močnim ekshaustorjem, kateri s svojim vlekom (od 80 do 300 mm v. s.) povzroča privod zraka k zmesi, v kateri zgori koks. Ta daje potrebno toploto za praženje. Pri praženju se zmes speče v praženec, nastali prah in presejanec pa se v posebnih posodah in ciklonih zbira in vrača v proces.¹ Pražena ruda pada po strmini »a«

Poleg železnih spojin se nahajajo v železovcih tudi razne primesi, kakor n. pr. prstene in kamene snovi, mangan, fosfor in žveplo.

Ruda, ki vsebuje mangana (Mn), se imenuje manganova ruda in se rabi kot dodatek za izdelavo jeklovega grodlja ali pa za pridobivanje posebnega železa, imenovanega zrcalni grodelj, ali zrcalovina. Prstene in kamene snovi tvorijo pri taljenju železa steklasto snov, žlindro. Da postane žlindra tekoča, se vsipa v plavž apnenec ali apno. Ostale primesi v rudi se zadržijo različno. Mangana pride v grodelj pol, pol v žlindro. Žveplo preide deloma v železo in večji del v žlindro, in sicer ga gre tem več v žlindro, čim bolj apnenasta in vroča je žlindra. To moramo pri pridobivanju Fe upoštevati, ker kvari P (fosfor) kakor tudi S (žveplo) kakovost grodlja.

(Se nadaljuje.)

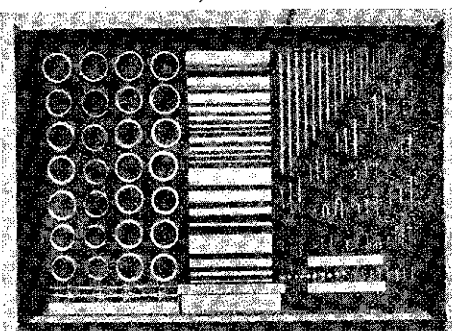
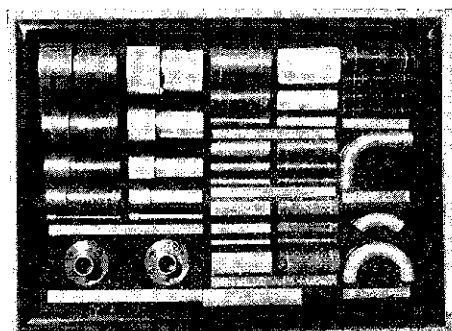
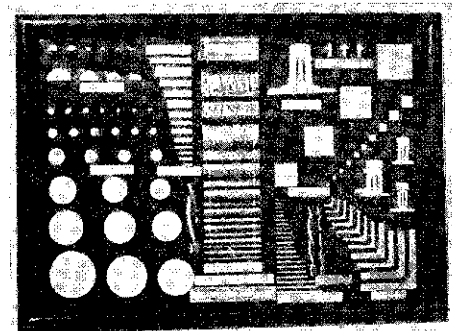
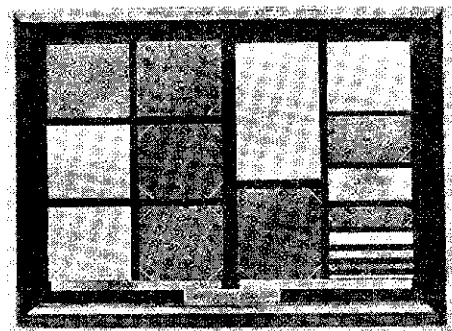

Foto: SS

Vzorci naših izdelkov — lepa zbrani in sestavljeni v okvire. Okviri so bili poslani na tehniško fakulteto beograjske univerze. Res mojstrsko delo našega reklamnega aranžerja g. Kancijana. Beograjska učeča se mladina naj vidi in občuduje delo slovenskih kovinarjev.

Napiši te opozarjajo;

kjer te ne morejo,

začni misliti sam!

¹ Skico pražilne peči priobčimo v prihodnji številki.

Na dopustu

Náš sodelavec popisuje vtise s potovanja

(Dalje.)

Tako nam je ta vlak tako rekoč prinesel pozdrav iz Slovenije. Ta vlak je ob šestih zvečer v Rimu, rabi torej od Ljubljane do Firenze ravno dvanajst ur, od tu do Rima pa tri in pol ure, medtem ko vozi tako zvani elektrotreno samo tri ure, to je 110 km na uro.

Opazoval sem življenje v vlaku in svet ob železniški progi. Progovnega čuvaja skoraj nikjer, službo vrše le ženske. Pred zapornice stopi takšna, kakršno je zalotil signal prihajajočega vlaka, bosa, s širokim slamnikom na glavi, pač pa službeno opasana in z rdeče-zeleno zastavico v roki. Po polju se dela vse drugače kot pri nas, počasi gre naprej, leno, zdi se, da kmet komaj čaka na vlak, da ima tako priliko in »vzrok« nekoliko postati ter se ozirati za drvečim brzecem. Kakor daleč pa je mogoče videti skozi okno vlaka, povsod samo vinska trta, figovo drevje, breskev, murva itd. Ne vem, če tudi tod jeseni čriček prepeva, ali samo v dolenskih in štajerskih vinogradih, vsekakor pa mora biti tudi prijetno ob času trgatve, saj je vinskega soka povsod v izobilju.

V vagonu je glasno, saj je znano, da Italijan ne pozna mirnega razgovora, česar pa v naglici ne more povedati, si pa pomaga z gestikuliranjem in to tako živahno, da tudi oni, ki je nevesč jezika, lahko ugane, o čem se debatira. Ob oknih na kljukicah se pa zibljejo tudi Jeseničanom že dobro znane pletenke, katerih se potniki od časa do časa poslužujejo na način, »da se nazaj drže«. Na postajah pa se za dve, tri lire zopet dobi nadomestilo. Nič ne bom pretiraval, če rečem, da pikoli vseh kolodvorskih restavracij Slovenije ne prekriče toliko kot tu na eni sami postaji, a imajo tudi temu primeren uspeh. Saj se pa tudi skoraj ni mogoče ubraniti skušnjavam, ko ti pa tik pod okno zapelje ličen voz z vsakovrstnimi dobrotami, steklenice na ledu, sendviči zavarovani pred muhami, skratka, vse okusno in vabljivo. Zato pa imajo prodajalci na redkih postajah, na katerih se brzec ustavlja, dosti opravka in si gotovo žele še nekaj minut postanka. Za žejo je torej na italijanskih železnicah dobro preskrbljeno, grozdje in breskve pa so tako poceni, da se res ni treba namakati s kako »pitno« vodo.

V Torontola moramo prestopiti, namenjeni smo, da dosežemo Rim po ovinkih. Na postaji že čaka motorni vlak, automotrice. Z neznansko brzino se vozimo ob jezeru Trasimeno, ki je zelo veliko, vendar pa ni videti nobenega čolna, ne jadrnice na njem. Vagoni imajo udobne, mehke sedeže, vožnja je prijetna in le obžalovati je, da jih po naših železnicah niso vpeljali, kot nameravano, visoka cena, menda dva milijona, najbrž ne bo edini vzrok, da se ponudbe ni sprejelo.

V Umbrijski pokrajini smo, na postaji Assisi. Tu je domovina asiškega

ubožca, svetega Frančiška Serafinskega, katerega sedemstoletnico je pred nekaj leti slavil ves katoliški svet. Mesto, ki ima okoli 7000 prebivalcev, leži na pobočju hriba, do kamor je okoli štiri kilometre daleč. Za 9 lir popelje avtobus v obe smeri, cesta seveda asfaltirana, kot sploh vse glavnejše ceste, brez prahu, brez blata. Joj, kakšen halo je nastal, ko sta se na strmem ovinku srečala avtobus in izvošček, avto ni mogel nazaj, fijakar pa ni hotel, zdelo se je, kot da so nalašč inscenirali ta prizor v zabavo in kratek čas potnikov. Mnogo besedi, groženj, končno pa se je vse gladko izteklo.

Nastanili smo se v hospicu bavarskih kapucink, kjer smo bili za mal denar izborni postreženi. Liter vina n. pr. samo eno liro, reci in piši dva dinarja 30 par, pa kakšno vino, na tešče bi se ga dalo piti. Zopet sem imel v mislih Jeseničane in gotove »Weinbeisserje«, ali bi mu pokazali, kaj se pravi kranjska goba, če bi prišli do takšnega in tako cenenegega.

Zanimiv je tempelj Minerve na glavnem trgu, zdaj seveda cerkev. Trdijo, da je to najbolje ohranjena stavba iz rimske dobe. Čudovito lepa cerkev sv. Frančiška, ki prav za prav obstoja iz treh cerkva, druga vrh druge. Splošno pozornost vzbujajo 28 velikih fresko slik slavnega slikarja Giotta. Središče Assisija pa je grob tega velikega svetnika, tomba, ki je globoko doli pod spodnjo cerkvijo.

Razgled po Umbriji je očarujoč, zdelo se mi je, kot da z Nanosa gledam na Vipavsko dolino. Ako bi ne bilo drugačne govornice, bi si človek lahko domišljjal, da je v domačem kraju.

Pri cerkvi S. Maria degli Angeli, ki pa je v dolini in neposredni bližini kolodvora, je izgledalo kot nekdanj v naših

krajih dan po žegnanju. Ljudstva se je trlo, stojnic nič koliko, komediantov, muzikantov, »čarovnikov«, prodajalcev sadja, kamor koli si se obrnil. Breskve so ponujali po eno liro kilogram, pri nas so bile ob istem času po 15 dinarjev.

Pokrajina ob progi Assisi—Foligno—Orte ni posebno prikupna, zato smo se bolj zabavali s tem, da smo opazovali skupino dvajsetih Angležev, ki so se od Firenze vozili v Rim. Njihovo glavno opravilo je bilo kajenje značilnih angleških fajf, tudi čisto mladi fantje so jih vrteli med zobmi. Sicer se pa niso zanimali, ne za okolico, ne kaj bi bilo vredno videti ob progi in celo, ko so se že v daljavi prikazali obrisi rimskega mesta, so ostali popolnoma hladni, takšni, kakor jih poznamo iz knjig. Ko je ob treh popoldne naš brzec zavozil v velikansko postajo Stazione Termini v Rimu, je vse hotelo biti prvo pri vratih, le Angleži so mirno sedeli in se dalje menili kot da jih Rim in vse drugo nič ne briga.

Tudi tu smo si stanovanje vnaprej preskrbeli in tako lahko hotelske uslužbenice, ki so tudi tu sila vsiljivi, ignorirali, v pol ure smo bili »doma«.

V sedmih dneh je v mestu, četudi velikem in zanimivem kot je Rim, mogoče marsikaj videti, zlasti še, če imaš v vse smeri tramvaj in avtobus. Za 30 centesimov, t. j. 65 par, obvoziš lahko pol Rima, za vso zunanjo progo pa plačaš 1 dinar 30 par, vožnja pa traja poldrugo uro. Avtobus je nekoliko dražji, največ pa eno liro, medtem ko stane ven iz mesta do Katakomb, dve liri. Do osme ure zjutraj pa je vozna cena polovična, medtem ko je ob nedeljah in praznikih določena 5 centesimov, ki se steka v protituberkulozni fond. Če bi katerega izmed cenjenih čitateljev teh bežnih popotnih spominov pot zanesla v Rim, temu pa priporočam, naj ne posnema Ljubljanačana, ki se vozijo s tramvajem. Na vozeh imajo seveda napis vstop, ali izstop, vstopajo in izstopajo pa, kjer se jim zdi. V Rimu bi takemu prestopku na mestu sledila kazen in v vseh dneh nismo videli

Izlet Javornika I. na Bled. Izletniki zbrani pred hotelom Zaka.

niti enega primera, da bi bilo treba poseči vmes in vendar smo dnevno prevzili približno po petdeset kilometrov. Nezgode z vstopanjem med vožnjo, ali predčasnim izstopanjem so nemogoče, ker se vrata odpirajo pnevmatičnim potom in to šele tedaj, ko je voz že ob stal. Ob neki taki priliki smo videli, ko je precej obilna ženska vstopala baš v trenutku, ko so se vrata od nevidne roke sprožene že zapirala. Le malo je manjkalo, da ji ni nos odščipnilo. Najbolj udobno se je voziti med dvema vozovoma, ki sta spojena s tako zvano »harmoniko«, kot to vidimo pri mednarodnih vlakih, tam si se vozil udobno in imel obenem še »ringelšpil«, ker na ovinkih te je sukaló na vse strani. Kaditi in pljuvati je seveda prepovedano, a le na napisih, nobene s prevodnika nisem slišal, da bi

bil kadilca zavrnil ali pljuvalca oštel. Spomnil sem se, da sem nekoč bral: V Nemčiji je vse prepovedano, kar je dovoljeno, v Italiji pa je vse dovoljeno, kar je prepovedano. V marsičem to tudi še dandanes drži. Tako n. pr. obstoja »stroga« odredba, da se mora tujec osebno zglasiti na prijavnem uradu, ako se ne, pa tudi nič hudega. Precej natančni so pri prepisu podatkov iz potnega lista, a tudi tu postopek ni povsod enak. Nikomur pa ne priporočam, da bi se brez potnega lista podal v notranjost države, kot sta nekaj takega napravila letos-dva jeseniška izletnika in sta morala za to lahko mišljenost v »peržon«. S samo prepustnico, kakršno sta imela, bi bila boljše opravila, če bi se zarila v seno, mesto da sta iskala hotelske udobnosti. A tudi tu, na rimski kvesturi, niso bili preveč

natančni in nič zato, če nisem nekaj rubrik točno izpolnil, zavitek »morav« je popravil pomanjkljivo.

Bojevnike s soške fronte bo zanimalo, da so ulicam v severnem delu mesta Rima dali imena po znamenitih krajih, za katere so se bili strašni boji in je ta imena pred dvajsetimi leti poznal vsak šolar. Tako imajo Via Sabotino, Piazza Bainsizza, Via Timavo, Via Monte Santo (Sveta gora), Viale Carso (kraška ulica), Viale Monte Grappa, potem imena s tirolskih bojišč Via Monte Zebio, Via Col di Lana, itd. Istotako beremo na Campo Verano, rimskem pokopališču, slovenska imena, sicer nekoliko pohabljená, a vseeno še slovenska: Volkovnjak, Veliki Hribak, Draga, Podgora, to so bojišča, kjer je dotični rimski oficir padel v svetovni vojni.

»Srečno«!

Od sodelavca smo prejeli sledeči dopis, ki ga dobesedno prinašamo. Misel za skupnost, stanovsko tovarištvo in omiljenje nasprotstva je v njem.

»Zdi se mi, da bi bilo dobro spregovoriti par besed glede pozdravljanja v tovarniških prostorih, delavnicah itd. Nimam namena, da bi s tem dopisom učil koga olike — na Jesenicah tega ni treba, pač pa bi rad povedal nekaj lastnih vtisov v tej zadevi. Spominjam se nazaj na rudarske tovariše. Zbirali smo se v sobi, kjer so nam razdeljevali jamske svetiljke. Vsak novodošli rudar je pozdravil tovariše s »srečno«. To je bil rudarski pozdrav, zelo lep in tudi pomemben.

Ker je tudi naše podjetje rudarskega značaja, bi bilo prav v Vašem listu nasvetovati uporabo tega lepega pozdrava vsaj v tovarniških prostorih. Sedaj je nekaj vse navzkriž. Eden pozdravlja »na zdravje«, drugi »živio«, tretji »zdravo«, zopet »servus«, »adio« itd. itd. Vsi ti pozdravi naj živijo, kakor jim drago, toda enotnosti ni. Ljudje so raznih političnih prepričanj. Vsak pozdravlja po svoje in se velikokrat zgodi, da se pozdrav smatra kot nasprotovanje, če ne pozdravi ta ali oni po mišljenju tistega, ki mu je pozdrav namenjen.

Po mojem mnenju se s temi različnimi pozdravi v tovarni ubija harmonija med sodelavci in jača mržnja med nami. Človek pokaže svojo oliko s pozdravljanjem, najsi bo do sodelavca ali do predstojnika. Res so nekateri, ki čakajo na pozdrave, toda to so ljudje z manj olike in jih je malo. Slovenci po značaju so prijazni tudi med seboj.

V privatnem življenju in zunaj tovarne lahko pozdravlja vsak po mili volji in kakor vsakemu najbolj prija. V tovarniških prostorih pa bi bil najlepši pozdrav naš kovinarski in rudarski »srečno«. S tem bi se v tovarni, kjer je potrebna skupnost in enotnost, odpravili razni strankarski pozdravi in izbeglo vsako izživanje.

To so moje misli; moje ime je nepotrebno, ker nočem, da bi kdo mislil, da koga olike učim, ali pa da predlagam kaj iz posebnih namenov. Srečno!

Tovarniški sodelavec.

„Božja travica“

Foto: SŠ

Južna zemlja naše domovine prideluje najboljši tobak. Veliko ga pokadimo, veliko ga izvozimo, veliko ljudstva od tega živi. Slika prikazuje, kako je pridelovalec skrbno zbral liste okrog svoje borne koče, da se osušijo in porumenijo. Pridelek bo dober.

Boj proti nezgodam

Bodite previdni povsod

S. J., pomočnik pri ravnalnem stroju, rojen 19. marca 1917., samski, stanujoč na Hrušici 52, je pomagal prvemu ravnalcu Mencingerju pri ravnanju okrogle pločevine. Mencinger je spredaj vlagal pločevino v stroj, dočim jo je S. samo zadaj jemal iz stroja in jo zlagal na kup. Tik pred nezgodo sta še poravnala en komad, potem je stopil Mencinger nekaj korakov stran od stroja, da pokliče žerjavovodjo. Obrnjen je bil proti žerjavu, ko je zaslišal obupen krik. Ko se je obrnil, je videl, da ima S. desno roko stegnjeno preko valjev ravnalnega stroja in da mu stroj pri prednjem koncu vleče roko med valje. Skočil je takoj k stikalu in pognal stroj v obratno smer, da so valji roko zopet iztisnili. Zakaj je S., ki je stal za strojem, iztegnil roko preko valjev na sprednjo stran stroja, ni razumljivo, ker na mizi ni bilo nobenega komada pločevine pripravljenega za ravnanje, katerega bi bil ponesrečenec eventualno imel namen poriniti v stroj, kar sicer tudi ni spadalo v vršitev njegovega posla. S. je zadobil zmečkanino vseh prstov in dlani desne roke. Pred nezgodo je bil zaposlen 3 ure in 30 minut.

★

Dne 24. oktobra 1938. ob 20. uri zvečer je prvega pocinkovalca Erzarja Alojza, del. št. 5681, v pocinkovalnici na Javorniku ožgal acetilenski plin po desni strani obraza in desni roki tako močno, da je moral iskati zdravniške pomoči in je bolevalel teden dni.

Nezgoda se je pripetila takole: V pocinkovalnici je stal ob steni acetilenski aparat, katerega so pustili tam ključavni-

čarji, ki so prejšnji dan pri reparaturnih delih varili. Ponesrečenec je šel med delom na stranišče. Opazil je ob steni acetilenski aparat in ga začel s poleg stoječim sodelavcem Javhom Silvestrom, del. št. 3506, kloro-vlagačem v pocinkovalnici ogledovati, tipati, premikati različne vijake ter je pri tem, kot nestrokovnjak, odprl ventil pri odvodni cevi za plin. V aparatu tvoreči se acetilen je začel uhati pri odprti odvodni cevi, in ker je imel ponesrečenec cigareto v ustih, se je vžgal, nastala je eksplozija. Plamen je ožgal ponesrečenca po licih in desni roki.

Vzrok nezgode je neprevidnost ponesrečenca, ki je **samovoljno**, kot nestrokovnjak ravnal z aparatom, pri katerem ni imel nobenega popravka.

ZAHVALA

Za premnoge dokaze globokega sočustvanja ob nenadomestljivi izgubi našega nepozabnega očeta

TRATNIKA FRANCETA

se tem potom najiskreneje zahvalujemo. Zlasti smo dolžni globoko zahvalo gg. zdravniku dr. Schwabu in dr. Čehu za ves trud v dolgotrajni bolezni. Iskrena zahvala, mag. pharm. g. Jožetu Žabkarju, podpornemu društvu, Kovinarski godbi, sodelavcem in obratovodstvu KID. Posebej se zahvaljujemo sošedom, ki so nam ob težkih urah s toliko požrtvovalnostjo in ljubeznijo bili v pomoč. Vsem darovalcem vencev in vsem, ki ste našega dragega pokojnika spremili do groba, tisočera zahvala.

Žalujoča rodbina Tratnikova.

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Konjunktura železarske industrije — v Ameriki se boljša. Ni še dolgo, ko smo poročali, kako je gospodarska depresija ponovno zagrabila železarstvo v Ameriki. Strokovni listi pa danes poročajo, da se proizvodnja zopet veča. Najbrže malo oboroževanja po zadnjih dogodkih.

Nemčija pokupi 2/3 bolgarskega tobaka. V prvi polovici tega leta je Bolgarska izvozila 18.132 ton tobaka. Od tega skoro 70 % v Nemčijo. Izvoz tobaka v Bolgariji zavzema 30 % vsega bolgarskega izvoza, zato je tobak važen artikel v narodnem gospodarstvu.

Tudi na Angleškem se veča proizvodnja železa in jekla. Kakor iz Amerike, tako prihajajo tudi iz Angleške vesti, da se veča produkcija železa in jekla. No, tu pa vemo, da je angleška vlada odobrila nekaj več denarja za oborožitev.

Svetovni izdatki za oboroževanje — znašajo skupno 18 milijard dolarjev ali nad 800 milijard dinarjev. Največji odstotek na tem ima Rusija. Svetovni izdatki za oboroževanje so v letu 1938. 4krat večji kot so bili leta 1913. in trikrat večji kot leta 1934.

Na Luksemburškem imajo v obratu kar 18 visokih peči.

Hmelj v Zatecu. Bogati hmeljski tereni v okolici Zateca, ki je pripadel Nemčiji, bodo za svoj proizvod dobili nov trg. Prej je ta izborni hmelj kupila pivovarniška industrija na Češkoslovaškem. Nemčija je sicer prepovedela nakup žateškega hmelja ker bi sicer ostali nemški hmelj, ki je po kvaliteti slabši, ostal brez odjemalcev. Vse pivovarne bi hotele kupiti žateški hmelj. Sedaj pa bo dovoljeno nakupovanje žateškega hmelja le, ko bo prodan ostali nemški hmelj.

Jugoslovanski cement za Nemčijo. V Königsberg je priplul prvi brod, ki je pripeljal v vzhodno Prusko 2500 ton našega cementa iz Splita. Več brodov je še na potu. Naša cementna industrija je poznana in močna.

18 sladkornih tovarn je dobila Nemčija v sudetskem ozemlju. Vkljub temu pa ostane Češkoslovaški še močna industrija sladkorja.

Mimica Konjč:

V starodavnih časih...

(Povest iz zgodovine gorenjskega železarstva.)

(Dalje)

»Zmagamo!« je zavpil Pankracij.

»Vse uklonimo!« so kričali »zvezarji«.

»Janez, ti si z nami!« so klicali mlademu fantu.

Martin z Bele je vzdignil nad glavo svobodnjaški meč in je pozval Janeza, naj prisече zvestobo »zvezic«. Možje so molče in svečano zrlji na mladega fanta, ki je položil tri prste na meč in odločno rekel:

»Prisegam!«

Ko se je Janez vračal ponoči domov, je s toplo mislijo nevede objel Buccellenijev dom. A samo za hip. Takoj je pognal tisto mehko toploto iz srca in je ponovil sam sebi:

»Zvezic! sem prisegel zvestobo. Čemu bi mislil na dekleta!«

XI.

Gospod Orfej Buccelleni je razločno čutil, da je nevihta, ki se mu je zbirala nad glavo, vedno bolj nevarna. Branil se je na vse kriplje in po njegovih ukazih

so se branili tudi drugi, a vse ni nič izdalo. Nasprotnik je bil močan in složen, nikakor mu niso mogli do živga. Pred Buccellenijem sta stali dve stvari: podati se domačinom in oditi iz kraja, ali pa nadaljevati borbo okrutno, ne da bi izbral sredstva. Vedel je gospod Orfej, da je prvo in drugo pogubonosno, zato je vagal. Če zdaj odide od tod, bo odnesel denar, tudi plavž in fužine bo morada dobro prodal, posestva si pa lahko obdrži. Toda on je bil vajen topljenja rude, prijetno je del njegovim ušesom zvok kladiv, ki so kovali njemu zlato. Kolikor žuljev, toliko zlatnikov. Če pa vodi nevarno borbo do konca, ali bo zmagal? Zelo zelo negotovo je. Premoč je silna, in kjer tudi denar ne pomaga. tam ljudi ne more prisiliti nobena stvar. Lahko jim je, ko jih sprejemajo podjetniki domačini z odprtimi rokami. Čudil se je stari Italijan, kako je mogoče, da se udinjajo pri domačinih, pri njem pa vkljub prošnjam in višji plači nočejo ostati.

»To je Maulnerjevo maslo,« je vedel gospod Orfej. »Prokleti Nemec! Ne bomo prebavili žgancev, ki nam jih je on zabelil.«

Premišljal je gospod Buccelleni in naposled se je odločil, da bo vodil borbo do konca. Osmešiti se noče, nikakor ne.

Še tisto dopoldne je zajezdil konja in je sam jahal v Železnike, v graščino gospoda Perkazina.

Kakor vedno, so tudi ta dan sedeli za mizo nerazdružni prijatelji Perkazin, Kramer in mladi Nemec Maks Rumpler. Vino so pili in kockali so, ko je vstopil Buccellini.

»Oh, prijatelj, vendar te vidim pod mojim krovom!« je veselo vzkliknil Perkazin in pomolil prijatelju roko.

»Kako je z Matijo Notarjem?« je hlastno vprašal Buccellini.

»Mudi se ti, prijatelj. Sedi malo in se oddahni, pa vrč nagni in vina se napij, drugače te še skrbi umore.«

»No, kaj je z Notarjem? Ali so mu delavci ušli?«

Perkazin je sedel za mizo in temno pogledal predse.

»Niso...«

»Kaj? Niso?« je planil Buccellini. »Ali jih niste poskusili premamiti z denarjem? Ne štedite srebrnikov tam, kjer bi vam škodovalo. Matija Notar je naš zakleti sovrag, če bi njemu vzeli moč, bi Maulner izgubil najvernejšega tovariša, pomagača. In brez moči bi bil, če bi se kar naenkrat znašel sam, brez delavcev.«

»Čudne stvari so se zgodile,« je rekel Perkazin. »Samo tole premisli, prija-

Ravnatelj ing. L. Dostal

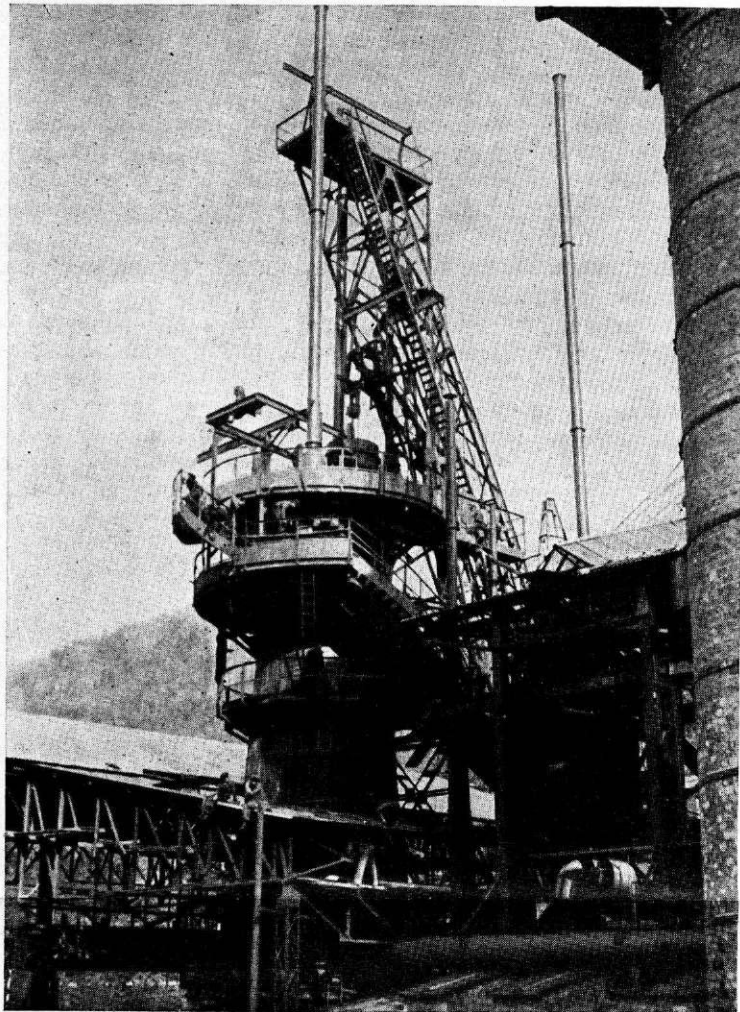
Dne 3. novembra je prispela iz Švice vest, da je v sanatoriju v Davosu nenadoma umrl, zadet od kapi, bivši ravnatelj jeseniških in javorniških železarn.

Ko se je tri tedne pred svojo smrtjo poslavljal od Jesenic in šel iskat zdravja, smo ga videli še vsega živahnega, nasmejanega in polnega načrtov, kakršen je vedno bil,

četudi ga je težka bolezen zalezovala že dobro leto. Zato je vest o njegovi smrti z žalostjo prevzela vse gorenjske kovinarje, svojce, prebivalce in sodelavce ter številne prijatelje in strokovne tovariše, ki so pokojnega ravnatelja poznali in njegovo delo cenili.

Ko se danes poslavljam od njega v našem listu, v katerem je tudi sam sodeloval, se zavedamo, da pišemo slovo velikemu strokovnjaku, ki nam je bil vsem vzor dela, pridnosti in agilnosti. Bil je ljubitelj svoje stroke, katero je poznal v vseh odtenkih, kajti pokojni ravnatelj je svoje kovinarsko znanje pridobival postopoma, počenši v zadnji železarski delavnici.

V gorenjskem železarstvu mu bo za njegova dela ohranjen časten spomin na vse čase — spomin v moderni in močni železarski industriji, ki jo je pomagal ustvarjati. Njegov življenjepis priobčimo prihodnjič.

Jesenški plavž — ing. Dostalovo poslednje delo

telj. Najprej smo dobili na svojo stran oglarje, ti so nam takoj obljubili, da za Notarja ne bodo zakurili niti ene kope več. Potem smo pridobili zase kovače in nazadnje rudarje. Včeraj pa... Sam ne vem, kako bi si vse to razložil. Včeraj so nenadoma vsi Notarjevi delavci obkolili mojo hišo, začeli so nemarno izzivati in nas, posebno mene zasmehovati. Navadnim lopovom so me primerjali in mi zagrozili, da me ubijejo, če bom še kdaj poskušal katerega izmed njih podkupiti z denarjem. Prijatelj Orfej, ali nisi videl spodaj zidu razbitega od težkih kladiv? To mi je storila podivjana množica, in vem, da si res nisem življenja v svesti. Prijatelja Kramer in Maks tu sta za pričo mojim besedam.

»Da prav je bilo tako,« sta zatrdila oba podjetnika. Mladi Maks Rumpler pa je še pristavil:

»Gospodje, najbolje bo, če izginemo od tod.«

Buccelleni se je dvomeč prijemal za glavo.

»Mar ima Matija Notar tak vpliv na svoje delavce?«

»Nima ga«, je dejal Perkazin. »Videl sem to, ko sem jih z denarjem pregovarjal, naj pristopijo k nam. Vsi so se kleli,

da nihče ne bo prijel za delo pri tako skopem gospodarju kakor je Notar. Potem so pa kar čez noč izpremenili svoje mišljenje.«

»Kako je to mogoče? Kako je vendar to mogoče?«

»Vrag vedi. Morda je Maulner kaj izvohal, pa je pravočasno posvaril Notarja, naj se čuva.«

»Kdo bi pa Maulnerju povedal? Razen mene in vas ni vedel nihče o tem. In vi menda vendar niste kaj izdali?«

»Mi?« je vzkliknil Perkazin. »Zaklinjam se ti, da jaz nisem niti besedice žugnil o tem.«

»Gospodje, rotim se vam na svojo čast in svoje dobro ime, da še misliti skoro nisem upal o tem,« je dejal Kramer.

»In jaz, gospodje, vam prisežem, da sem molčal kakor grob,« je rekel zadnji Maks Rumpler.

»Čudno,« je zmajeval Buccelleni. »Kaj pa Cavalar? Perkazin, morda je iz sovraštva do tebe kaj izdal?«

»Cavalar? Kako moreš tako neumno misliti, Orfej«, se je čudil Perkazin. »Cavalar vendar ni hotel udariti samega sebe. On je moj sovražnik, vendar vam jaz jamčim za tega moža, da on za nič na svetu ne bi prelomil dane besede. Ko sva

se sprla zaradi moje žene, mi je dal besedo, da nikomur ne bo znil o tem in da jo bo pustil iz misli. Skoro trideset let je minulo, pa ni nihče izvedel za to in videl sem tudi, da ni nikoli več obstal njegov pogled na njej. Verjemite meni, da on ni ničesar izdal.«

»A to je čudno! Nekdo nas je moral izdati.«

»Iščimo vzroka drugje, v izdaji ga ni.«

»Le kje?« je dvomil Buccelleni.

»Mogoče je prišel Notarju na pomoč slučaj, samo srečen slučaj. Na svetu je vse mogoče.«

»Težko, zelo težko.«

»Nemara je slučajno slišal, ko so se delavci pogovarjali o tem, da ga bodo pustili in šli,« je menil Perkazin.

»Ne,« je odbil Buccelleni. »Če bi bili delavci toliko odločni, da bi upali o tem glasno govoriti v Notarjevi hiši, potem bi jih nihče več ne mogel pregovoriti.«

»Nemara so mu grozili.«

»Še toliko manj!«

»Potem pa ne vem, kaj bi mislil.«

»Tudi jaz ne,« je dejal Buccelleni. »Vzrok mora biti nekje globlje, in dobro bi bilo, če bi ga izvedeli.«

(Se nadaljuje.)

Po slovenski kulturi

Franc Levstik

(1831. 1887.)

Prva izrazita pesniška osebnost za Prešernom je Franc Levstik. Rodil se je 28. septembra 1831. v Spodnjih Retjah pri Velikih Laščah, nato je šel kot 11-leten dečko v Ljubljano, kjer je obiskoval še dve leti normalko, nato pa šel l. 1844. v gimnazijo. Zaradi bolezni je prekinil šolo in leta 1845. začel znova. V tretji šoli je bil sprejet v Alojzijevišče in ostal tri leta v njem. Gimnazijo je končal leta 1853. a brez mature.

Levstik je začel pesniti že v gimnaziji. V četrti šoli je zložil »Želje«, ki so izšle v »Sloveniji«. Tudi naslednje leto je izšlo v »Sloveniji« še nekaj njegovih pesmi, iz katerih se čuti vpliv Prešerna in Vodnika. Priobčeval je nato v »Ljubljanskem časniku«, v »Slovenski čbéli«, kjer je priobčil »Popotnika«. Več pesmi iz te dobe je ostalo v rokopisu, in so izšle šele po Levstikovi smrti v »Zbranih spisih«.

Brez mature ni mogel na vseučilišče. Vstopil je v nemški viteški red, ki ga je poslal študirat bogoslovje v Olomuc na Moravsko, kjer je bil sprejet v semenišče leta 1854. Naučil se je češčine in prestavil »Kraljedvorski rokopis«. V tem času so izšle v Ljubljani njegove »Pesmi«, ki so vzbudile med dijaštvom veliko zanimanje, a ker so bili nekateri mnenja, da dijakom »škodijo«, je moral Blaznik — založnik — prodajo ustaviti. V Olomuc so poročali ravnatelju o pesmih, in ker jih Levstik ni hotel »preklicati«, se je moral posloviti od semenišča. Odšel je na Dunaj. Na Dunaju je poslušal Miklošičeva predavanja, občeval z nabirateljem srbskih narodnih pesmi Vukom Karadžićem in raznimi srbskimi študenti, in si je ta čas razširil obzorje. Revščina pa ga je prisilila, da je odšel z Dunaja domov in prevzel nato službo domačega učitelja v graščini Turn od l. 1855. do 1858. Leta 1858. je odšel na Kalec k Miroslavu Vilharju, kjer je opravljal domače učiteljevanje, ocenjeval njegove pesmi, a odkrito in brez ozirov, kar pa Vilharju ni bilo prav in ga je začel črniti. Levstik se je naveličal tega življenja in odšel leta 1861. v Trst, kjer je prevzel tajništvo »Čitalnice«, ki mu ga je prepustil France Cegnar. Tudi v Trstu ni ostal Levstik dolgo. Odšel je v jeseni leta 1862. v Ljubljano, kjer je urejeval Vilharjev »Naprejek«. Ko je ta zamrl, je prevzel tajništvo »Slovenske Matice«.

Nato je bil zaposlen z urejevanjem Wolfovega slovensko-nemškega slovarja. V tem času je priredil po svoje »Prešernove poezije«, ki so izšle l. 1866. Leta 1869. je priredil po svoje »Vodnikove pesmi«. Levstikove pesmi je priobčevala tudi »Mladika«. Ker se je zanimal preostoro za politiko, rovanje proti njemu ni popustilo in je moral pustiti urejevanje »Slovarja«. Odšel je na Dunaj, kjer je izdajal satiričen list »Pavliha« in sodeloval pri Stritarjevem »Zvonu«. Na Dunaju je bil dve leti. Nato pa je dobil v Ljubljani mesto skriptorja v licejski knjižnici,

ki jo je opravljal od leta 1872. do 1887., do svoje smrti.

Izšla sta dva, važna njegova spisa »Potovanje od Litije do Čateža« in »Martin Krpan«, s čimer je Levstik položil temelj našemu novejšemu slovstvu.

Levstik je naš največji kritik in borec, pristen slovenski človek, ki je globoko poznal narodovo dušo, njegovo prav in jezik in razdiral zmote in predsodke preteklosti in sodobnosti, da bi našel pravo pot našemu narodnemu življenju.

Velika zasluga Levstikova je, da je z bistrim očesom pregledal naš kulturni in narodni položaj in z jasno mislijo našel pot, ki jo je hodil odločno vkljub vsem oviram in težavam. Namesto ilirskega, jezikovno mešanega jugoslovanstva, je poudarjal politično jugoslovanstvo, ki je reševalo slovenstvo kot zapadno narodno mejo in vodil do naravne združitve, ki jo je pripravljala njegov čas.

Svojo slovansko vero je izpovedal v sonetu »Črnogorcem«, ki se nam zdi, kakor vklesan z mojstrsko besedo v spomenik njegove dobe.

Črnogorcem

*Vam, Črnogorci, krepka moč je dana,
vi ste ko sredi morja trda skala,
v železni jarem udov ni ukovala
vam roka kletega mehamedana.*

*Poljaki viteški so razkropljeni,
zlomila češki meč je gora Bela,
ni Srbija še smrti se otela.*

*Junaška kri, ki je nekdanj Slovana
za slavo in svobodo v boje gnala,
le vam in Rusom v žilah je ostala,
zato vam tuja sila je neznana.*

*Iz vas kali požene zarod novi,
mladika ste, iz ktere porojeni,
cveli nam bodo južni spet rodovi.*

Fran Levstik

ZA NAŠE GOSPODINJE

Čmoki z vodo.

Vzemi dva litra moke, polivaj jo polagoma z vročo, malo slano vodo in dobro vtepaš. Vtepeno testo deni na ploč in ga zreži v male čmoke. Daj jih v vrelo slano vodo, pusti jih 7 minut vreti in jih ocedi. Medtem pa vzemi žlico masti, prideni dve žlici pšeničnega zdroba in ga pusti zarumeti. Nato prilij dve žlici mleka in vse to polij na čmoke. Te dobro premešaj in jih postavi za nekaj minut v pečico, preden jih daš na mizo.

Štruklji.

Naredi vlečeno testo iz 1/4 kg moke, 1 jajca, nekaj kapljic olja in malo slane mlačne vode. Pusti ga počivati pol ure. Medtem mešaj za malo žlico surovega masla, škodelico sladke ali kisle smetane, 1 rumenjaka, 2 pesti drobtin in sneg enega beljaka. Razvleci testo kolikor mogoče tanko, namaži z nadevom. Če hočeš okus izboljšati, potresi z orehi. Zatem zavij v prtič in kuhaj v kropu. Ko je kuhan, ga razreži in zabeli z drobtinicami.

S šunko obložena jajca.

V vrel slan kis, pomešan z vodo, damo kuhati popolnoma sveža utepena jajca, da takoj zakrknejo. Kuhamo jih 3—4 minute. Potem jih damo na krožnike. Zatem razrežemo žemljo na rezine približno 2 cm debele, jih namažemo s presnim maslom, položimo na vsak košček malo šunke nanjo pa kuhanega jajca. Po jajcu polijemo še majonezo in posujemo s sesekljano kislo kumarico ali z drobnjakom.

Količina za 4 osebe: 1/8 l kisa, 1/8 l vode, žlička soli, 4 jajca, 8 dkg masla, 10 dkg šunke, 1 kisla kumarica, in žemlje.

Majonezo pa napravimo tako: 2 surova rumenjaka osolimo in dobro zmešamo. Temu prilivamo po kapljicah oljivnega olja in neprestano mešamo tako dolgo, da se majoneza spoji v kepo. Nato dodamo po kapljicah še citronovega soka, pa zopet olja, pa citrone, da porabimo 1/8 l olja in sok cele limone. Pri tem vedno mešamo. Narejeno majonezo po potrebi še osolimo ter popopravimo in namažemo na jajca.

Liker iz kutine.

Kutine obriši, nastrgaj in iztisni sok. Ko stoji sok 24 ur, ga zmešaj: na 4 l soka deni 1 l žganja, 30 zmetlih mandeljnov, nekaj zbie in 2 kg sladkorja. To mora stati 10 dni v kameniti ali stekleni posodi. Nato precedi, nalij v steklenice in skrbno zamaši. Čim dalje stoji ta liker, tem boljši je.

ZA DOBRO VOLJO

Kino in zgodovina

Naš gospod učitelj je rekel, da ne smemo več hoditi v kino.

Zakaj pa ne?

No, če nas vpraša, kdo je bila Katarina Velika ali Marija Stuart, sliši: Greta Garbo ali Marlen Dietrichova...

Težak račun

Desanček, torej poglej: Mama je spekla torto in jo hoče razdeliti med 6 članov vaše rodbine. Kako stori to?

Razdeli jo na šest delov.

Dobro. Pa recimo, da pride k vam na obisk teta Agneza, na koliko delov bo mamica potem razdelila torto.

Potem je sploh ne bo delila — ampak jo bo brž skrila.

Kaj boste storili, ko pokličejo: Prosto-voljci naprej!

Stopil bom v stran, da bodo mogli prostovoljci naprej...

Gospa: »Tako se mi poberite, tako ste počasni in okorni, povrh pa še nič vredni.«

Manca: »Tako, torej ničvrednica sem, pravite. Da veste, lepša sem kot vi. In kdo mi je to rekel? Vaš mož, da, vaš mož sam!«

Gospa: »Zdaj pa je že zadosti.

Manca: »Oh, ni še ne. Tudi poljubljati znam bolj kot vi. Ali bi radi še to vedeli, kdo mi je to rekel?«

Gospa: »Pa vendar ne mislite reči, da moj mož.«

Manca: »Ne, to pot ne on, nego vaš hlapec.«

Učiteljica: Povej mi dekletce, koliko je star človek, ki se je rodil leta 1895.

Metka: Koga mislite, gospoda ali gospodično?...